

LBRIS

We know
books

CĂTĂLINA VELICU

SIGMUND FREUD - IMPLICAȚII CRIMINALE

t...

TRITONIC

Tritonic Books

București - 2022

CUPRINS

ABREVIERI.....	9
ARGUMENT.....	11
CAPITOLUL 1 - SIGMUND FREUD.....	15
1.1. INCURSIUNE ÎN VIAȚA LUI SIGMUND FREUD.....	16
1.2. PSIHANALIZA.....	28
1.3. CONCLUZII.....	35
CAPITOLUL 2 - TEORIILE LUI SIGMUND FREUD.....	38
2.1. O CONTEXTUALIZARE A INCONȘTIENȚULUI RAPORTAT LA CONȘTIENȚ. EUL, SINELE ȘI SUPRAEUL.....	39
2.2. IPOSTAZELE SEXUALITĂȚII. COMPLEXUL OEDIPIAN.....	46
2.3. FENOMENUL CRIMINAL ÎN VIZIUNEA LUI SIGMUND FREUD.....	59
2.3.1. INCESTUL.....	60
2.3.2. UCIDEREA.....	63
2.4. CONCLUZII.....	64
CAPITOLUL 3 - FENOMENUL CRIMINAL.....	68
3.1. INTRODUCERE.....	68
3.2. FENOMENUL CRIMINAL.....	69
3.3. CRIMA.....	70
3.4. CRIMINALUL.....	76
3.5. CRIMINALITATEA.....	77
3.6. CONCLUZII.....	79

CAPITOLUL 4 - CRIMINALUL ÎN SERIE DIN ESTUL EUROPEI	82
4.1. CONTEXTUL CRIMELOR.....	83
4.1.1. SITUAȚIA ÎN FAPT REȚINUTĂ ÎN CAZUL VICTIMEI NN.....	83
4.1.2. SITUAȚIA ÎN FAPT REȚINUTĂ ÎN CAZUL VICTIMEI MM.....	88
4.2. COMPONENTA PSIHANALITICĂ.....	93
4.2.1. MOTIVAREA CRIMELOR - DETERMINAREA MOTIVAȚIEI INCULPATULUI.....	93
4.2.2. RAȚIUNEA COMPORTAMENTULUI CRIMINAL - DESCĂRCĂRILE AGRESIVE ȘI DISFUNȚIONALITĂȚILE CRIMINALULUI.....	100
4.3. CONCLUZII.....	105
CONCLUZII FINALE	109
BIBLIOGRAFIE	112

ABREVIERI

- C. pen. – Cod penal;
- art. – articol;
- alin. – alineat;
- Inc – Inconștient;
- Psc – Preconștient activ;
- Cs – Conștient;
- vs. – versus;
- nr. – număr;
- cm. – centimetru;
- aprox. – aproximativ;
- m. – metru;
- kg. – kilogram.

SINTAGME ÎN LIMBA LATINĂ

- Etc. – Etcetera;
- *Per a contrario* – În caz contrar;
- *Modus operandi* – Mod de operare.

Teoriile lui Sigmund Freud au fost un intermediar fructuos cu privire la tema prezentei lucrări, anume *contribuția lui Sigmund Freud la dezvoltarea gândirii criminologice*, deoarece au facilitat prezentarea și argumentarea modalităților în care conceptualizările psihanalistului vienez au ajutat (și ajută încă) la înțelegerea comportamentului criminal, resoriturile interioare care-l determină pe criminal să acționeze, dar și tipurile de motivație pe care un criminal le are în cadrul săvârșirii infracțiunilor.

CAPITOLUL I

SIGMUND FREUD

În mod firesc, viața scriitorului va fi văzută ca fiind irelevantă pentru operele sale, dacă biografia se reduce la nivelul unor bârfe. Dar dacă se respectă arta omului a cărei biografie este istorisită, o alternativă mai bună apare. În loc să se susțină că un caracter moral al unui filosof nu are nicio influență asupra gândirii sale, n-ar avea mai mult sens să se presupună că viața și gândirea unui filosof, scriitor sau teoretician literar trebuie să interacționeze cu a sa operă în numeroase moduri complexe și semnificative?⁴

Biografia lui Sigmund Freud este extrem de importantă pentru a înțelege atât resorturile care au stat la baza dezvoltării noilor concepte, cât și contribuția pe care acesta a adus-o gândirii, fie ea socială, critică sau psihologică. Chiar prietenul și colegul psihanalistului vienez, Ernest Jones, susține în studiul său, *Sigmund Freud: Life and Work*, faptul că biografia lui Sigmund Freud este mai importantă decât a oricărui alt om de știință.⁵

⁴ David Lehman, *Signs of the Times. Deconstruction and the Fall of Paul de Man*, (traducere proprie, C.V.), New York: Poseidon Press, 1991, p. 234.

⁵ Ernest Jones, *op. cit.*, in Robert Boccock, *op. cit.*, p. 12.

1.1. INCURSIUNE ÎN VIAȚA LUI SIGMUND FREUD

Născut în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, mai exact în anul 1856, într-un oraș ce poartă numele astăzi de Příbor⁶, ce se situează în Republica Cehă, Sigmund Freud avea să devină „cel mai important legislator intelectual al epocii sale”⁷.

Curios este faptul că deși Sigmund Freud avea șase frați⁸, pe numele lor: Anna, Regina Debora (Rosa), Maria (Mitzi), Adolfine (Dolfi), Pauline Regine (Paula) și Alexander⁹, dar și „doi frați vitregi mai mari”, acesta nu îi menționează absolut deloc în autobiografia sa intitulată *Viața mea și psihanaliza*¹⁰. Literatura de specialitate afirmă că acesta s-a apropiat mai tare de un nepot pe nume Johann, care era cu un an mai mare decât el. Acest Johann devine prietenul său în copilărie, furnizându-i „modelul de prieten intim”¹¹.

Viața copilului Sigmund Freud a fost zdruncinată ca urmare a persecuțiilor împotriva evreilor. Părinții acestuia „erau evrei și tot evreu era și el”¹², așadar, au fost supuși unei vieți petrecute mai mult pe drumuri și pline de refuzuri administrative:

⁶ Freiberg, Moravia. v. Sigmund Freud, *Dreams*, traducere proprie (C.V.), London: Vintage Mini, p. 141.

⁷ Cornelia Marinescu, Ilieș Câmpeanu (coord.), *Enciclopedia Universală Britannica*, vol. 6 (E-G), București: Editura Litera în parteneriat cu Encyclopædia Britannica, 2010, p. 159.

⁸ Cel de-al doilea născut este Julius. Acesta a murit când era încă bebeluș. v. Barbara Sternthal, *Sigmund Freud, Life and Work, 1856–1939*, (traducere proprie, C.V.), Vienna: Christian Brandstratter Verlag, 2006, p. 13.

⁹ v. *Ibidem*.

¹⁰ Sigmund Freud, *Viața mea și psihanaliza*, traducere și îngrijire ediție Gabriel Avram, București: Editura Herald, 2016.

¹¹ Cornelia Marinescu, Ilieș Câmpeanu (coord.), *op. cit.*, vol. 6, p. 159.

¹² Sigmund Freud, *Viața mea și psihanaliza*, *op. cit.*, p. 9.

în iunie 1859, Jacob și Amalia Freud s-au mutat împreună cu cei doi copii ai lor în Leipzig. Cererea lor pentru un permis de ședere a fost, cumva, refuzată după doar două luni. Imigrația evreilor a fost interzisă în Regatul Saxoniei până în anul 1867. Autoritățile i-au obligat să părăsească Leipzig până la finalul lunii august (cel târziu). Cea de-a doua cerere a fost întâmpinată tot cu un refuz, ceea ce l-a determinat pe Jacob Freud să aleagă Viena, unde s-au stabilit într-un apartament pentru el, cei doi copii și soția însărcinată [...].¹³

Ajuns în Viena la patru ani, Sigmund Freud primește educația școlară specifică locului. Acesta istorisește în autobiografia sa cum „în timpul liceului a fost vreme de șapte ani premiantul clasei”¹⁴. Inteligența sa debordantă i-a permis să aibă parte chiar de un tratament privilegiat, nefiind necesar ca acesta să mai dea examene.¹⁵

Multe surse atestă faptul că familia Freud nu avea o condiție materială stabilă, unele dintre acestea fiind chiar autobiografia sa, *Viața mea și psihanaliza*, dar și studiul Barbarei Sternthal, *Sigmund Freud, Life and Work, 1856–1939*. În ciuda acestor greutăți de ordin pecuniar, tatăl lui Sigmund Freud a fost extrem de serios în ceea ce privește studiile superioare, spunându-i fiului său să își urmeze înclinațiile în contextul alegerii unei profesii¹⁶, ceea ce acesta a și făcut.

Cunoscutul psihanalist afirmă că în vremea adolescenței nu era pasionat de domeniul medicinei, ci era „mânat mai degrabă de un fel de sete de cunoaștere, care se întemeia mai curând pe ceea ce avea legătură cu relațiile umane, decât pe obiectivele proprii științelor naturale”¹⁷.

¹³ Barbara Sternthal, *op. cit.*, p. 13.

¹⁴ Sigmund Freud, *Viața mea și psihanaliza*, *op. cit.*, p. 9.

¹⁵ v. *Ibidem*.

¹⁶ v. *Ibidem*.

¹⁷ *Idem*, pp. 9–10.

Inspirat de „splendidul eseu al lui Goethe «Natura»”¹⁸, dar și de scrierile naturalistului Charles Darwin, Freud se înscrie la Facultatea de Medicină, din cadrul Universității din Viena¹⁹. Aici începe să studieze în anul 1873 ghidat de „unul dintre fiziologii de marcă ai vremii, Ernst Wilhelm von Brücke, exponent al științei materialiste, antivitaliste a lui Hermann von Helmholtz.”²⁰

Demnă de notat este informația conform căreia Freud, în analizele sale, apelează de multe ori la poeți, artiști și romancieri, deoarece, în viziunea acestuia, poezii și artiștii dețineau ceea ce el voia să dovedească în materie de *subconștient*, doar că actualizarea conceptelor poezilor și artiștilor era realizată într-un mod estetic, în opere de artă sau chiar în texte religioase²¹.

Asemenea episodului în care Freud, în adolescență, s-a lăsat cucerit de frumusețea textelor literare și și-a îndreptat atenția către Facultatea de Medicină datorită lor, acesta, după ani și ani, ia în considerare creațiile poezilor, artiștilor și romancierilor, creații ce poartă valențe psihanaliste.

Parcursul universitar nu a fost unul ușor, ci a fost unul presărat de necunoscute și chiar dezamăgiri: „Universitatea [...] mi-a adus la început câteva **decepții serioase** [...]”²²; „am trăit în primii ani de facultate experiența faptului că **particularitatea și limitările înzestrărilor mele naturale îmi interziceau orice reușită**”²³. Echilibrul interior cu privire la studiul medicinei apare în momentul în care tânărul student Freud cercetează diverse probleme în cadrul laboratorului profesorului Ernst von Brücke. Activitate acestuia se întinde

¹⁸ *Idem*, p. 10.

¹⁹ Cornelia Marinescu, Ilieș Câmpeanu (coord.), *op. cit.*, vol. 6, p. 160.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ v. Robert Bockock, *op. cit.*, p. 3.

²² Sigmund Freud, *Viața mea și psihanaliza*, *op. cit.*, p. 10, accentuare proprie.

²³ *Idem*, p. 11, accentuare proprie.

de-a lungul mai multor ani: 1876–1882, cu scurte episoade de pauză. Același profesor îl îndeamnă să își schimbe focusul din domeniul cercetării/teoretic în cel practic din cauza situației materiale în care se afla.

Abandonând locul liniștii interioare și al satisfacției depline²⁴, Freud urmează sfatul oferit de către profesorul său de suflet și intră drept aspirant la Spitalul General din Viena, unde este, în scurt timp, promovat ca internist – medic secundar.²⁵ Stagiul îl realizează sub îndrumarea psihiatrului Theodor Meynert, a cărui operă și personalitate îl fascinaseră pe tânărul Freud încă de când era student²⁶, și a profesorului de medicină internă, Hermann Nothnagel.²⁷

Dedicarea și implicarea activă în domeniu îl propulsează drept docent în neuropatologie. La scurt timp după această numire, „datorită călduroaselor recomandări ale lui Brücke, Freud primește o bursă substanțială [...] la Paris”²⁸. Acolo el își continuă cercetarea cu privire la domeniul neuropatologiei la spitalul Salpêtrière din Paris, unde a lucrat sub atenta îndrumare a lui Jean-Martin Charcot, pe care Freud îl consideră „unul dintre cei mai luminați medici și un om ale căror granițe ale înțelepciunii sunt nemărginite.”²⁹

Prin intermediul studiului cu titlul: „The neurological legacy of psychoanalysis: Freud as a neurologist” al cercetătorilor Normad S. Miller și Jack L. Katz, se poate observa un mic fragment din recomandările lui Brücke ce au avut ca efect primirea bursei la Paris a lui Freud:

²⁴ v. *Ibidem*.

²⁵ v. *Idem*, p. 12.

²⁶ v. *Ibidem*.

²⁷ Cornelia Marinescu, Ilieș Câmpeanu (coord.), *op. cit.*, vol. 6, p. 160.

²⁸ Sigmund Freud, *Viața mea și psihanaliza*, *op. cit.*, p. 13.

²⁹ Sigmund Freud, *Letters of Sigmund Freud*, traducător în limba engleză Tania Stern și James Stern, traducere proprie (C.V.), ed. Ernst L. Freud, New York: Basic Books, 1960, p. 185 în Wesley G. Morgan, „Freud’s lithograph of Charcot: a historical note”, *Bulletin of the History of Medicine*, vol. 63, no. 2, The Johns Hopkins University Press, 1989, p. 268.

Dr. Freud este un om cu o educație generală bună: cu un caracter liniștit și serios; un excelent lucrător în domeniul neuroanatomiei; cu o dexteritate fină, o viziune clară, cunoștințe cuprinzătoare, o metodă de deducere prudentă și înzestrat cu o exprimare scrisă bine organizată. Descoperirile sale se bucură de recunoaștere și confirmare; stilul său de prelegere este transparent și sigur. În el, calitățile unui cercetător științific și a unui profesor bine calificat sunt atât de bine unite [...].³⁰

La doar douăzeci și nouă de ani, lăsând totul în urmă, simțind cu o certitudine stranie că viitorul lui abia aici începe, fiind la sute de kilometri distanță de adorata sa logodnică, Martha³¹, Freud petrece nouăsprezece săptămâni în capitala franceză, dar acest timp se va arăta vital în cercetările ce vor avea să vină.

Ceea ce îl aduce pe Freud în atenția lui Jean-Martin Charcot nu sunt cunoștințele și talentele sale, ci faptul că psihanalistul se oferă să îi traducă unele texte ale medicului, care, într-o zi și i-a exprimat regretul „că traducătorul german al prelegerilor sale nu i-a mai dat niciun semn de viață de la război încoace, și ar fi dorit ca cineva competent să-i traducă «Noile prelegeri»³² intitulate *Leçons sur les maladies du système nerveux*³³.

³⁰ Evans RBB, Koelsch WA, „Psychoanalysis arrives in America: The 1909 Psychology Conference at Clark University”, în Normad S. Miller și Jack L. Katz, „The neurological legacy of Psychoanalysis: Freud as a neurologist”, *Comprehensive Psychiatry*, vol. 20, no. 2 (March/April), 1989, (traducere proprie, C.V.), Grune & Stratton, Inc, p. 129.

³¹ v. Kate Cambor, „Freud in Paris”, *New English Review*, vol. 13, no. 1 – vol. 37, no. 4, (traducere proprie, C.V.), Middlebury College Publications, p. 177.

³² Sigmund Freud, *Viața mea și psihanaliza*, op. cit., p. 15.

³³ Wesley G. Morgan, op. cit.

Charcot a fost bucuros de propunerea lui Freud, acceptându-i propunerea, iar drept mulțumire, medicul l-a introdus „în cercul său de apropiați” și i-a oferit posibilitatea de a „participa din plin la toate activitățile pe care le desfășura în clinica sa”³⁴.

Perioada petrecută la Paris a fost catalizatorul cercetării pentru Freud. Acesta a fost profund impresionat de câteva dintre cercetările lui Charcot printre care se numără:

constatarea realității și a legalității fenomenelor isterice [...], prezența frecventă a isteriei la bărbați, producerea de paralizii și contracții isterice prin sugestii hipnotice, cât și constatarea că aceste producții artificiale prezintă în cele mai mici detalii aceleași trăsături avute de producțiile spontane și că atacurile neprevăzute se datorează adeseori unui traumatism.³⁵

Psihanalistul istorisește că de multe ori privea manifestațiile cu „un soi de uimire, dar și cu o tendință spre contracțiere”³⁶, deoarece acesta trecea informațiile prin filtrul cunoștințelor proprii, dar și ale teoriilor extrem de populare ale vremii, care nu susțineau (neapărat) practicile medicului. Drept dovadă, cercetările și demonstrațiile lui Charcot nu au trecut așa-numitului *test al timpului*: „astăzi știm faptul că tot ceea ce ne învăța pe atunci [...] nu prea mai stă în picioare. O parte dintre descoperirile sale au devenit incerte [...]”³⁷. Totuși, Charcot este o figură importantă nu doar e vremii, ci și a domeniului, așadar, întregul portofoliu semnat de faimosul director³⁸ al spitalului parizian de neuropatologie, Salpêtrière,

³⁴ v. Sigmund Freud, *Viața mea și psihanaliza*, op. cit., p. 15.

³⁵ *Idem*, p. 16.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Barbara Sternthal, op. cit., p. 35.

este un adevărat stâlp al domeniului și „un patrimoniu durabil al științei”³⁹.

Punctul nevralgic al timpului petrecut la Paris, printru toate ițele conceptuale și experimentale, este *isteria*. Descoperirea unei probabilități ce are ca obiect sorgintea dereglărilor psihologice ca fiind în minte, ci nu în creier (așa cum se credea) este punctul de plecare al viitoarelor cercetări ale lui Freud.

Înainte de reîntoarcerea pe meleaguri vieneze, Freud a trasat alături de medicul Charcot „o schiță de cercetare ce avea ca scop comparația între paralizii isterice și cele organice”⁴⁰, pentru că dorea să demonstreze că „în cazul isteriei, paralizii și anesteziile diverselor părți ale corpului sunt delimitate în funcție de ideile populare despre limitele lor și nu în funcție de faptele anatomice.”⁴¹ Un alt lucru pe care îl face înainte de revenirea acasă este vizita în Germania, la Berlin, pentru a învăța despre domeniul bolilor generale ale copiilor în cadrul Institutului Kassowitz sub îndrumarea academicianului Baginsky.⁴²

La scurt timp după revenirea acasă, Freud s-a căsătorit cu Martha Bernays, „provenită dintr-o familie evreiască de seamă, printre ai cărei strămoși se număra [...] și Heinrich Heine”⁴³. Martha Bernays îl așteptase pe Freud „vreme de patru ani într-un oraș îndepărtat.”⁴⁴

Se observă faptul că anul 1886 a fost un an plin de schimbări atât în plan profesional, cât și în plan personal.

Chiar dacă Martha și Freud au fost despărțiți de vitregia distanței, schimbul lor de scrisori plin de emoție arată întregii

³⁹ Sigmund Freud, *Viața mea și psihanaliza*, op. cit., p. 16.

⁴⁰ *Idem*, p. 17.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² v. *Ibidem*.

⁴³ Cornelia Marinescu, Ilieș Câmpeanu (coord.), op. cit., vol. 6, p. 160.

⁴⁴ Sigmund Freud, *Viața mea și psihanaliza*, op. cit., p. 17.

lumii legătura dintre cei doi. Numeroase articole ating subiectul relației acestora, iar cea mai importantă parte (văzută) din acesta este corespondența lor.

Atât în articolul „Freud in Paris” scris de Kate Cambor, cât și în studiul Ritei K. Teusch, „More courtship letters of Freud and Martha Bernays” este ilustrată legătura celor doi prin intermediul scrisorilor.

Este descoperită o nouă ipostază a lui Freud: stingher, singur și abătut: „The French are a people of psychical epidemics, of historical mass convulsions, and they have not changed since the time of Victor Hugo’s *Notre-Dame de Paris*.”⁴⁵; deschis, onest și asumat cu privire la statusul său financiar: „I will not be able to send you anything for our anniversary, but I feel assured that you will understand and not miss it.”⁴⁶; nervos și ușor invidios, dat fiind faptul că Freud a ajuns în spital din cauza reumatismului, ce a fost pus pe seama frigului în care marele medic a stat din cauza lipsei banilor⁴⁷: „My boss is such a pedant and beneficiary that you can hardly call him a physician. His main task is to save money, and therefore he is concerned only with things that cost money: food and therapy [...]”⁴⁸; neîncrezător în sine și în ale sale puteri: „I ... want to tell you about a new project and some hope I feel. Perhaps it will come to nothing.”⁴⁹, dar și visător, romantic și iubitor: „My beloved darling, / Triumph! Please be happy with me!”⁵⁰, „I am feeling worse and worse being away from you

⁴⁵ Kate Cambor, op. cit., p. 178.

⁴⁶ Rita K. Teusch, „More courtship letters of Freud and Martha Bernays”, în *New England Review*, vol. 30, no. 2, p. 114.

⁴⁷ *Idem*: „This kind of rheumatism, he wrote Martha (599F), is «the most common illness in Vienna and a result of sleeping and living in a cold room.» Either he lacked the money for heat or did not want to spend it on heat when he needed to buy food or a new suit [...];”, p. 113.

⁴⁸ *Idem*, p. 115.

⁴⁹ *Idem*, p. 118.

⁵⁰ *Idem*, p. 119.